

איור: ראובן לזטור

רוני סומק. ממזג בין נשיקה לנשיכה

שובו של הגיבור

בעולמו של רוני סומק, שהיום מלאו לו 60, כל אחד רשאי לאחוז בגלוי באקדחו של גרי קופר ואפילו להריח בחשאי את תחתוניה של מרלין מונרו

שבהם הגרי קופרים יצאו למסעותיהם רכובים על סוסי הדמיון. למן פרסום ספרו הראשון של סומק, "גולה" (בשנת 1976), מצהירה השירה הסומקית באופן עקבי על שובו של "גרי קופר", על שובו של הגיבור. בעולם שירי זה כל אחד רשאי לאחוז בגלוי באקדחו של קופר ואפילו להריח בחשאי את תחתוניה של מרלין מונרו.

סומק קרא היטב את המפה שמשוררי שנות החמישים והשישים שרטטו בה את גבולות השירה. ברבות מן המפות האלה צוירה השירה כמטמון אבוד שרק הקורא הנבחר יוכל לגלותו. במקרים אחרים תוגת המסע אל השירה – דרך הרי החושך האינטלקטואליים שצריך לחצותם כדי לפענחה – הפכו את המסע מראש לבלתי אפשרי. אף היו מפות לא מעטות שבהן סימני הדרך – הנוף העגום, תזוית לפרקים ומונוטוני לפרקים, שמלווה את סדר יומם של אורחי המאה ה-21 הכבידו את רגלי החמורים והגמלים עוד בטרם היציאה למסע. בניגוד לתוגה זו, שמשוררים אחדים התמסרו בייאושם לתיאור מכאוביה ואילו אחרים ליקקו בהנאה את עסיסה השחור, שב העולם הסומקי ורקם את המילה "שירה" על דגליהם של כל אבירי מסדר הנוודות; של כל אחד ואחד מנתיני "ההמון הבורד", של הצ'רלי צ'פלינים כולם. השירה בעולם זה שבה אל ימיה האפיים, אל מרחב המחיה של האקדוחנים הקדומים ואל האפשרות לנשום נשימה עמוקה.

מי שלא נאטם לצפירות האזעקה של קיומו, מי שימיו המתקו לו סוד בין לבנים, מנופים וטרקטורים ומי שבחר לתור באומץ את מדבריות האהבה של חייו – כל אלה מצאו וימצאו בשירה הסומקית דבר מה המסוגל להבעיר את מנועי חלומותיהם בדלק מטוסיים. "כולנו חניתות חלודות", כתב סומק ב"שיר פטרייטי", "שדון קישוט העיף / על טחנות הרוח. / כולנו עדיין יורים בכוכבים מסנוורי עיניים / רגע לפני שהם נבלעים / בשביל החלב". רגע לפני שייבלע בשביל החלב האפרפר של קיומו ייזכר קוראו של סומק בחנית החלודה שלו, בשאיפה הנושנה לגעת בשולי העננים, ויירה את הירייה האישית שתאות לבאים אחריו שגם בהם טמונים רסיסיו של הגיבור, של גרי קופר. ממרחק השנים, סימניה של אותה ירייה לא יוכלו להתפרש אלא כטביעות נשיכותיה של האהבה. ♦

סומק שב אל ימיה האפיים של השירה, אל מרחב המחיה של האקדוחנים הקדומים ואל האפשרות לנשום נשימה עמוקה

היום, 28 בדצמבר, יחגוג המשורר רוני סומק את יום הולדתו ה-60. בשירו "28 בדצמבר" (מתוך הספר "מחתרת החלב") כתב סומק: "גולדתי ביום בו הומצא הקולנוע. בגלגול הקודם / הייתי המקל של צ'רלי צ'פלין, תחתוניה של / מרלין מונרו, האקדח של גרי קופר (...). מאז אני נודד, שומר על מקומות קדושים, / רוצה לירות במי שנמלט ומאוהב בנשיקת / האספלט. / יום אחד, אולי, / אעשה מזה סרט". שילובן של הירייה והנשיקה – של יסוד רומנטי שובה לב ושל יסוד מודרני, עירוני ואלים – אכן ניצב במרכז עולמו הפואטי של סומק והוא שצובע את העולם הזה בצבעיו המיוחדים. מי שביקש לקרוא בשיריו של סומק כדי להתנחם בסימני האודם שהשאירו שפתיים תועות על הרפים לא יוכל להתעלם מריח אבק השריפה העולה מן השורות.

מי שהאזין פעם לסומק מקריא את שיריו לקול נגינתם של אמן הג'ז אליוט שארפ, אמן העוד יאיר דלאל ומוזיקאים רבים אחרים, יודע כי תמיד היה בשירה הזאת משהו המגלה את פניו באזור הדמדומים שבין שתיקות העוד לנהמה ה"בלוויית". בניגוד לעולמות שיריים כה רבים שנבראו למן המחצית השנייה של המאה ה-20 ונחרו להתמסר לטירופה של הלשון, לקיום המנוכר ולאי יכולת לשוחח, לחשוב או לנשום במרחבי המחיה הרחוסים של תרבות הצריכה, שב ומזכיר העולם הסומקי לקוראיו כי גם לרכיבי קיומו של בן המאה ה-21 יש פסקול חשאי, שמסוגל להפוך שברי ניגון עיף ללחישה רוק'נרולית.

רבים מן היוצרים שהתכחשו לכך שלקיומו של האדם יש משמעות גם בעולמנו ובחרו להתעלם מן היומיום, מסולו התופים של הרחוב, עשו זאת משתי סיבות פשוטות. ראשית, הם לא בורכו בכישרון הסומקי, כלומר ביכולת למזג בין נשיקה לנשיכה. שנית, הם זנחו במודע את הישות הממתינה תמיד מעבר לדרך, כלומר את הקורא. בראשית המאה ה-20 עוד אפשר היה לדמיין את הקורא הזה כגיבור האפוסים של ימי קדם, כמי שבלע בשקיקה את נעימות הבארדים והטרובדורים – את נעימות המשוררים הנוודים – כמי שלחיייו היו תכלית ופשר. קורא זה נהפך במאה ה-21 לגיבורן של תיאוריות הנופחות בו פעם אחר פעם ושבות ומציגות לו את קווי המתאר של כלאו התודעתי ואת גבולות העולם התכליתי והדכאני שבו הוא חי. והנה באה השירה הסומקית ובחרה לשוב ולהציב את הקורא הזה בראש מעייניה – ולא כאסיר בכלא קיומו כי אם כבן חורין, כפי שהיה בימים